

Wiens brood men eet

Yvo Smulders

Elders in dit nummer schrijft Daan Marselis over een onderzoek dat het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne (RIVM) uitvoerde in opdracht van de Maag-Lever-Darmstichting ([C4253](#)). Het onderzoek suggereert een opvallend hoge prevalentie van buikklachten. Met een beetje aandikken van deze boodschap in de media kan zo'n conclusie zomaar leiden tot meer muntjes in de collectebus...

Het artikel roept de vraag op of het RIVM wel de oerdegelijke en volmaakt onafhankelijke getallenproducent is die het zou moeten zijn. Ze voeren allang niet meer louter overheidsopdrachten uit en sinds een paar jaar kunnen ook stichtingen hun verzoeken bij het RIVM neerleggen. Veel van die stichtingen hebben deze getallen nodig voor effectieve fondsenwerving, waarmee er dus sprake is van een financieel belang dat gekoppeld is aan de onderzoeksuitkomsten. Desgevraagd blijkt zelfs de farmaceutische industrie haar opdrachten bij het RIVM neer te kunnen leggen, al doen ze dat 'liever niet'.

Je kunt hier van alles van vinden, maar persoonlijk denk ik dat het verstandiger zou zijn als een instituut als het RIVM gewoon puur van ons belastinggeld zou leven en alleen overheidsopdrachten aan zou nemen. Dat heeft niets te maken met de integriteit van de mensen die daar werken, maar meer met hoe beïnvloeding feitelijk werkt. Uit de psychologische literatuur is genoegzaam bekend dat beïnvloeding vaak weinig te maken heeft met gebrek aan integriteit van mensen of instituties, maar hoofdzakelijk onbewust verloopt. Transparantie is om die reden ook een matig lapmiddel. Sterker, transparantie over belangen kan een fenomeen dat bekend staat als 'moral licencing' opwekken: de belangenverstremgeling werkt dan juist méér door in plaats van mínder, omdat je openheid over wie betaalt als een morele garantie voelt.

Kortom, met een beetje zelfrelativering en kennis van de psychologische mechanismen van beïnvloeding kom je al snel tot de conclusie dat belangenverstremgeling beter volledig vermeden kan worden. 'Wiens brood men eet, diens woord men spreekt', daarin zit vaak meer waarheid dan je zelf doorhebt.

– y.smulders@ntvg.nl